

האם מלחמה ברפתנים באמת תפתור את משבר החלב?

אורי ענבר - כלכליסט 23.09.11

האירופי לא קובעים מחיר אבל מסבסדים את הרפתנים, ובארה"ב, שם המחיר נקבע באמת לפי היצע וביקוש, נאבקים החקלאים בשינויים דרמטיים יומיומיים במחיר החלב החשוף לפעילות ספקולטיבית, ומדי מספר שנים (לאחרונה ב-2009) הם נקלעים להפסדים כבדים המחייבים את הממשל להתערב בדרכים שונות על מנת לייצב את המצב.

עם זאת, נכון ליולי 2011, מחיר החלב שמקבל הרפתן בישראל אינו כה שונה בערכים מוחלטים ממקומות שבהם השוק הוא חופשי ובוודאי שהוא סביר, בהתחשב בעלויות הייצור הגבוהות יותר בישראל. הנקודה העיקרית היא שגם הפחתת המחיר לרפתן במספר אגורות או פתיחת השוק לייבוא מוצרי חלב "קשים" יתרמו מעט מאד, אם בכלל, להורדת מחיר הקוטג' ליצחק מבני ברק. ראוי אף לציין שבעוד כולם דיברו על הקוטג', החזירות הגדולה של המחלבות והרשתות היא דווקא במחירי היוגורטים - שהם למעשה חלב פשוט עם קצת חיידקים, אבל עולים פי 5 - תבדקו!

על היבט נוסף של ייצור החלב בארץ מדברים עוד פחות. בהתבסס על יציבות מחיר החלב ליצרן במשך שנים ארוכות (ובניגוד ל"עקרונות השוק החופשי"), השכילו הרפתנים הישראליים לשמר סוג של אחריות הדדית, להקים מערך טיפוח גנטי יעיל וזול ולהפוך את ענף הרפת הישראלי ליעיל בעולם, למרות תנאי אקלים קשים. חדשנות מקצועית וטכנולוגית הביאה לכך שהפרה הישראלית (יותר נכון, 120 אלף פרות) מייצרת בממוצע למעלה מ-11 אלף ליטר בשנה - יותר חלב מכל פרה אחרת בעולם. לידיעת שוחרי איכות הסביבה, לחלב בישראל יש את טביעת הפחמן הנמוכה ביותר לליטר - הרבה פחות מהפרה הניו-זילנדית שלכאורה רועה בשלווה באחו ומצטלמת יפה (וכן מייצרת חלב טיפה יותר זול).

פן נלווה לרפתות בארץ הוא שורה של חברות ישראליות המפתחות ומייצרות טכנולוגיות מתקדמות לייצור חלב ומייצאות את תוצרתן בכל העולם. ב-2011 ייצאו חברות ישראליות בתחום הרפת, שהבולטות בהן הינן אס.סי.אר. מהנדסים מנתניה, תעשיות לכיש משדרות וצח"מ אפיקים, בהיקף כולל של כ-100 מיליון דולר - יצוא שצפוי לצמוח משמעותית בשנים הבאות על רקע מחסור צפוי בחלב בכל העולם. מוצרי החברות הישראליות עומדים בחזית הטכנולוגיה ומוערכים על ידי רפתנים בכל העולם. הם מאפשרים ליעיל משמעותית את ייצור החלב, להוריד את מחירו, ובד בבד להקים בישראל תעשיית יצוא מפוארת. תעשייה זו לא תוכל להתפתח בהעדר משק חלב מקומי חזק ותובעני, המהווה את התשתית עליה ניתן לפתח מוצרים חדשניים.

כדאי לזכור את כל אלה בפעם הבאה כשמדברים על יבוא אבקת חלב זולה מרומניה. ■

עוד מחאת הקוטג' מתחילה להישכח, ועדת קדמי בחרה לצאת למלחמה דווקא ברפתנים. שוק חופשי ויעיל הוא כמובן מבורך, אולם כשמדובר במשק החלב הישראלי - יש כמה עובדות יסוד שכדאי לזכור. ראשית, חלב ניגר הוא משאב שלא ניתן לייבא בקלות. במובן הזה הוא לא שונה בהרבה ממים - צריך לשתות אותו, קרוב להיכן שמפיקים אותו והביקוש אליו קשיח.

שנית, בניגוד לירקות או לפסטה למשל, קשה מאד לשנות את קצב הייצור של חלב. להוציא פרות לבשר זה פשוט, אולם הגדלת הייצור מחייבת גידול פרות נוספות שצריכות להמליט עגל, לפני שהן מתחילות לתת חלב - תהליך שלוקח שנתיים. במדינת ישראל, לצערנו, אין שכנים טובים שניתן להסתמך עליהם ואם יהיה חסר חלב, כולנו נרגיש את זה מיד (תשאלו את ההודים).

הדמגוגיה המוכרת גורסת כי צריך לייבא אבקת חלב וגבינה צהובה, כך שנצטרך לייצר כאן רק את החלב למוצרים "רכים". מדובר בטיעון סיבובי - הרי מרגע שיצטמצם הייצור המקומי וכמה מאות חקלאים יאבדו את פרנסתם, לטובת הרפתנים האירופאים, שוב נידרש למנגנון שיאפשר לאותם רפתנים שיישאר, לשמור על יציבות ההיצע של החלב הניגר.

את זה, דרך אגב, הבינו לא רק בישראל - גם מדינות נאורות למדי בתחום השוק החופשי, כמו קנדה, דרום קוריאה וטייוואן מפעילות מנגנונים דומים, על מנת להבטיח את יציבות המחיר לחקלאי ואת ההיצע. בשוק

אורי ענבר מברך בחגיגות SCR השנה

הכותב הוא סמנכ"ל שיווק ומכירות בא.ס.סי.אר מהנדסים בע"מ